

Examen kunst (algemeen) havo 2017 goed ontvangen

Hugo Gitsels, toetsdeskundige, Cito

John Travolta in Saturday Night Fever

Kandidaten en docenten vonden het examen kunst havo van 2017 'goed te doen', de onderwerpen werden over het algemeen leuk en interessant gevonden. Echt enthousiast waren kandidaten over de clip *Run The World, Girls* van Beyoncé en over het fragment uit de openingsscène van *Saturday Night Fever* met John Travolta. Dit fragment hoorde bij het vragenblok over de ontwikkeling van dancemuziek. Daarin kwamen verschillende disco- en danceklassiekers aan bod, zoals Chics *Dance, Dance, Dance*, *Pump Up the Volume* van MIAIRIRIS en *Poing* van de Rotterdam Termination Source; een reeks vragen die kandidaten meedeinend beantwoordden.

Het examen werd gemaakt door 7.076 kandidaten. De N-term werd vastgesteld op 0,8. Van de in totaal 32 vragen bleek één vraag opvallend moeilijk en één vraag weer erg makkelijk. Het examen had een betrouwbaarheid, coëfficiënt alpha van 0,67.¹ De gemiddelde moeilijkheidsgraad was $p' .61$.²

Gedurende deze examencampagne zijn over het examen geen vragen gesteld via de examenlijn van het College voor Toetsen en Examens. Ook over de techniek zijn geen meldingen binnengekomen. Uit de examenbesprekingen georganiseerd door VONKC kwam naar voren dat de vragen over het algemeen helder waren gesteld, en dat het korte en bondige correctievoorschrift goede steun bood bij het nakijken. De examenmakers waren blij met deze positieve kritiek, er is de laatste jaren namelijk veel onderzoek gedaan naar het optimaliseren van het correctievoorschrift.

Religieus drama in de middeleeuwen

Het eerste opgavenblok van het examen ging over de cultuur van de Kerk. Het leven en werk van Hildegard von Bingen, de ontwikkeling van religieus drama in de middeleeuwen en *The Passion* (2015) kwamen aan bod.

Dit opgavenblok bleek makkelijk ten opzichte van het examengemiddelde. Het had een gemiddelde p' waarde van .65. De vragen varieerden in moeilijkheid van p'waarde .59 tot .82.

Vraag 3 bleek in toetstechnisch opzicht een van de mooiste vragen van het examen met een p'waarde van .62. Van de kandidaten haalde 7% 0 scorepunten, 26% 1 scorepunt, 41% 2 scorepunten en 26% 3 scorepunten (het maximum). Kandidaten die het best scoorden op de gehele toets, scoorden ook het best op deze vraag (en vice versa). Het was een vraag waarin kunstbeschouwing een grote rol speelde.

2017 HAVO kunst - tijdvak 1 Vraag 3 van 32

afbeelding 1

Miniaturen verfraaiden een manuscript. Ook hadden ze een educatieve functie. Dit blijkt onder meer uit de vormgeving van de miniatuur.

(3p) Beschrijf hoe de educatieve functie blijkt uit de vormgeving. Doe dit aan de hand van onderstaande aspecten van de vormgeving:

- de indeling van het blad,
- de vormgeving van de figuren en
- het kleurgebruik.

Miniatuur uit de Codex Aureus Epternacensis, 1030-1050

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25

Man Ray en de avant-garde in Europa

In het tweede vragenblok stond de Amerikaanse kunstenaar Man Ray centraal. De eerste vragen gingen over de receptie van de Europese avant-gardekunst in de Verenigde Staten. Vervolgens ging het over kunstenaarsgroepen in Europa aan het begin van de twintigste eeuw, zoals de dadaïsten, de futuristen en de surrealisten. Tot slot kwam Man Rays commerciële en autonome werk aan bod.

Dit vragenblok bleek best pittig voor de kandidaten, meteen gemiddelde p'waarde van .57. Een vraag die opviel in deze reeks was vraag 11. Kandidaten moesten een verklaring geven waarom de schilderkunst in de Verenigde Staten aan het begin van de twintigste eeuw vaak gebaseerd was op traditionele Europese kunst. Deze vraag werd door enkele kandidaten overgeslagen (74 van de 5535 in de steekproef), bleek voor veel kandidaten moeilijk (p'waarde was .35), en maakte minder dan gemiddeld

onderscheid tussen vaardige en minder vaardige kandidaten. Een verklaring voor 'het gedrag' van deze vraag kan gezocht worden in verschillende oorzaken:

- Het is geen leerstof, maar kandidaten moeten het antwoord beredeneren;
- Het is een vraag die enige kennis veronderstelt van de geschiedenis van de Verenigde Staten;
- Het antwoord ligt zo voor de hand, dat kandidaten wellicht te ver zoeken.

Vraag 14 is een van de gesloten vragen uit het examen. Dit type vraag wordt door de examenmakers sinds enkele jaren wat vaker opgevoerd. Docenten en kandidaten zijn overwegend positief over de inzet van dergelijke vragen, mede omdat ze afwisseling bieden en minder "schrijf- en nakijkwerk" opleveren. Het examen kunst is immers een hele klus om te maken, én na te kijken, met 32 vragen waarbij vaak een redelijk lang antwoord wordt verwacht.

De vraag functioneerde prima, met een p'waarde van .64 en een goed onderscheid tussen vaardige en minder vaardige kandidaten.

2017 HAVO kunst - tijdvak 1

Vraag 14 van 32

Lees tekst 1.
Verschillende avant-gardebewegingen uit Europa verspreidden hun opvattingen over kunst en samenleving in een manifest.

(2p) Noteer op je antwoordblad de nummers van de citaten (1, 2 en 3). Geef per citaat aan welke avant-gardebeweging erbij hoort: dada / futurisme / surrealisme.

- 1 "Ik schrijf een manifest en wil niets, en toch beweer ik een en ander, en ben ik in principe tegen manifesten, zoals ik ook tegen principes ben (...)"
- 2 "De echte werking van de geest is puur psychisch automatisme, waarbij men zich (...) tracht uit te drukken. Gedictieerd door het onderbewuste, zonder enige controle uitgeoefend door rede, en vrij van esthetische of morele vooronderstellingen."
- 3 "Wij willen de oorlog verheerlijken - enige hygiëne van de wereld -, militarisme, patriottisme, de verwoestende daden der anarchisten, de mooie ideeën waarvoor men sterft, en de minachting voor de vrouw."

Niet-westerse culturen en westerse dans vanaf 1950

Het derde vragenblok ging over invloeden van niet-westerse culturen in de westerse dans vanaf 1950. *Stamping Ground* van Jiří Kylián, waarvoor Aboriginaldans een grote inspiratiebron vormde kwam als eerste aan bod. Vervolgens werden vragen gesteld over *Sutra* van Sidi Larbi Cherkaoui, een voorstelling die hij samen maakte met Shaolin-monniken. De vragenreeks eindigde met de samenwerking tussen de Afrikaanse dansers van Tofo Tofo en Beyoncé.

Dit vragenblok was met een p'waarde van .65 redelijk makkelijk. De makkelijkste vraag uit het examen was de openingsvraag van dit blok, vraag 20 met een p'waarde van .85.

2017 HAVO kunst - tijdvak 1 Vraag 20 van 32

filmfragment 1

Vanaf 1950 nam de kruisbestuiving tussen westerse- en niet-westerse culturen toe. Verschillende westerse choreografen putten voor hun stukken inspiratie uit dansen van niet-westerse culturen.

In filmfragment 1 zie je een dans van de Aboriginals die een inspiratiebron vormde voor choreograaf Jiří Kylián. De dans in dit filmfragment heeft een andere functie dan westerse theaterdans.

(1p) Noem een functie die alleen van toepassing is op Aboriginaldans (en niet op westerse theaterdans).

fragment uit de documentaire *Road to the Stamping Ground*, reis-aantekeningen van Jiří Kylián uit 1983

8 9 i 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 i 20 21 22 23 24 25 i 26 27 28 29 30 31 32 i

Van disco tot dj-cultuur

In de laatste set vragen stond de massacultuur centraal. De ontwikkeling van dancemuziek en bijhorende videoclipps kwam daarbij aan bod. Het vragenblok eindigde met een vraag over de status van, en waardering voor dancemuziek in de wereld van de (pop)muziek anno nu.

Het vragenblok was met een p'waarde van .53 aan de moeilijke kant. Vraag 29 met een p'waarde van .19, droeg sterk bij aan dit lage gemiddelde. Bij deze vraag moesten kandidaten twee elementen van de videoclip van *Pump Up the Volume* noemen die postmodern genoemd kunnen worden. Uit de reacties van docenten in de examenbesprekingen kwam naar voren dat kandidaten niet zien dat in de clip gebruik is gemaakt van historische filmbeelden. Daarvoor liggen de "historische" beelden van de ruimtevaart uit de jaren zestig en het moment van de productie van de clip in 1987, voor veel leerlingen te dicht bij elkaar.

filmfragment 4

Armin van Buuren live tijdens het *Ultra Music Festival Miami*, 2015

In de eenentwintigste eeuw werd de dancecultuur steeds meer een onderdeel van de mainstreamcultuur. In Nederland ontstond een bloeiende dj-cultuur en dj's als Tiësto, Armin van Buuren en Hardwell stonden in de jaren tussen 2002 en 2014 diverse keren aan de top van de wereldranglijst van 'beste dj'. In filmfragment 4 zie je een deel van een optreden van Armin van Buuren.

De dancecultuur roept nog altijd controverse en onbegrip op. Volgens de Nederlandse popmuzikant Jaap Kwakman wordt er 'vanuit de popmuziek neergekeken op elektronische (dance)muziek. Geheel onterecht!'

- (2p) - Geef een reden waarom er vanuit de popmuziek wordt neergekeken op dancemuziek.
- Geef vervolgens een argument waarom dat onterecht zou zijn.

Het examen in 2018

Omdat het examen van 2017 over het geheel genomen goed ontvangen is, zijn er geen nieuwe aandachtspunten voor de examenmakers. De inzet van gesloten vragen, naast open vragen, wordt gecontinueerd. En de aandacht blijft voor duidelijke vraagstellingen en een helder en bondig correctievoorschrift.

Voor het examenjaar 2018 gelden voor kunst (algemeen) havo de onderwerpen: Cultuur van romantiek en realisme in de negentiende eeuw, Cultuur van het moderne in de eerste helft van de twintigste eeuw en Massacultuur vanaf 1950. De syllabus is ten opzichte van 2017 op enkele punten vernieuwd en is te vinden op www.examenblad.nl.

¹ betrouwbaarheid:

Een belangrijke kwaliteit van de toets als geheel is de betrouwbaarheid. De betrouwbaarheid is de mate waarin men staat kan maken op meetresultaten, of wel de mate waarin de scores consistent, nauwkeurig en reproduceerbaar zijn, kortom: vrij van meetfouten.

De betrouwbaarheid is statistisch gedefinieerd als de verhouding van de variantie van de ware scores tot de variantie van de geobserveerde scores. De betrouwbaarheid wordt geschat door de berekening van een betrouwbaarheidscoëfficiënt. Dat is altijd een getal dat ligt tussen 0 en 1. Hoe hoger dat getal, hoe betrouwbaarder de toets. Binnen de toets- en itemanalyse wordt de betrouwbaarheid geschat door te onderzoeken in hoeverre de verschillende items in de toets allemaal hetzelfde meten. Dat wordt ook wel de interne consistentie genoemd.

² p' -waarde:

De gemiddelde p' -waarde of het 'gemiddeld percentage goed' is een maat voor de moeilijkheidsgraad van de toets of opgave. Maximum: 1.00, minimum: .00. De p' -waarde wordt berekend door de gemiddelde score te delen door de maximaal te behalen score. Een p' -waarde boven .85 wijst op een (extreem) makkelijke vraag, een p' -waarde beneden .30 wijst op een (extreem) moeilijke vraag.